

आदिवासी विकास विभागांतर्गत सुरु
असलेल्या शासकीय व अनुदानित
आश्रमशाळांची वार्षिक शैक्षणिक तपासणी
शालेय शिक्षण विभागामार्फत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : अआशा-२००५/प्र.क्र.१४८/का.११

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : १४ ऑक्टोबर, २००५.

वाचा : शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्र. शाआशा-१०९६/प्र.क्र.२३७/का.१३,
दिनांक ५ फेब्रुवारी, १९९९.

प्रस्तावना : आदिवासी विकास विभागांतर्गत राज्यातील डोंगराळ व दुर्गम भागातील सामाजिक / शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या आदिवासी समाजाच्या मुला-मुलींसाठी निवासी आश्रमशाळेची योजना सन १९५३-५४ पासून सुरु करण्यात आलेली आहे. सदर निवासी आश्रमशाळा शासनातर्फे तसेच स्वयंसेवी संस्थामार्फत अनुदानित तत्वावर चालविण्यात येतात. राज्यातील आदिवासी विद्यार्थ्यांचे शिक्षण उत्तमप्रकारे व्हावे याकरिता त्यांना आश्रमशाळेमध्ये भोजन, निवास व्यवस्था, अंथरुण-पांघरुण, वहया, पुस्तके, गणवेश, लेखन साहित्य इ. बाबी मोफत पुरविण्यात येतात.

आश्रमशाळांच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी स्वतंत्र शैक्षणिक कक्ष निर्माण करण्यात आलेला आहे. त्यामध्ये ५० टक्के पदे शालेय शिक्षण विभागाच्या सेवेतून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येतात. सदर शैक्षणिक कक्ष शाळा भेटी व तपासणीद्वारे सर्व आश्रमशाळावर संनियंत्रण ठेवतो. तसेच प्रकल्प अधिकारी, अपर आयुक्त, आयुक्त व आदिवासी विकास विभागातील अन्य अधिकारी शाळांना भेटी देवून व्यवस्थापनाविषयक बाबींची तपासणी करतात. तथापि, सध्या होत असलेली शाळा तपासणी शैक्षणिकदृष्ट्या फारशी उपयुक्त नसल्याचे दिसून आले आहे. परिणामी शिक्षक व मुख्यध्यापकांना उत्कृष्ट शैक्षणिक मार्गदर्शन मिळत नाही. तसेच प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांतील शिक्षकांच्या शैक्षणिक कामाचे अचूक मुल्यमापन होत नाही शिवाय अध्यापनाचे कार्य शिक्षकवर्ग अपेक्षित गतीने व क्षमतेने पार पाडत नाहीत असेही शासनाच्या निदर्शनास आले आहे. ही बाब लक्षात घेवून आश्रमशाळेतील आदिवासी विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक दर्जा व गुणवत्ता उंचावण्यासाठी सर्व आश्रमशाळांची वार्षिक शैक्षणिक तपासणी शालेय शिक्षण विभागामार्फत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. म्हणून आता शासनाने पुढील निर्णय घेतला आहे.

G.R.No-2005101513392001-2100

शासन निर्णय : राज्यातील आदिवासी विकास विभागाच्या शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळांतील शिक्षकांना प्रगत अध्ययन, अध्यापन तंत्र अवगत करून देण्यासाठी, शिक्षकांचे विषयज्ञान अद्यावत करण्यासाठी नवनवीन अध्यापन पद्धतीचा, साधनसामुग्रीचा शिक्षकांना परिचय करून देण्यासाठी व मुख्यत्वेकरून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण व संतुलित विकास घडवून आणण्यासाठी शालेय शिक्षण विभागामार्फत चालू शैक्षणिक वर्षापासून शासकीय व अनुदानित प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक आश्रमशाळांची वार्षिक शैक्षणिक तपासणी करण्यात येईल. या निर्णयानुसार जिल्ह्यातील प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक आश्रमशाळांची तपासणी शालेय शिक्षण विभागातील क्षेत्रीय अधिकारी करतील. प्राथमिक आश्रमशाळांची तपासणी ज्येष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी तसेच गट शिक्षणाधिकारी करतील. तालुक्यांतर्गत प्राथमिक आश्रमशाळेच्या तपासणीचे नियोजन गट शिक्षणाधिकारी करतील. माध्यमिक आश्रमशाळांची तपासणी गट शिक्षणाधिकारी, उप शिक्षणाधिकारी व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) करतील. जिल्ह्यातील सर्व माध्यमिक आश्रमशाळांच्या तपासणीचे नियोजन शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) करतील. उच्च माध्यमिक आश्रमशाळांची तपासणी विभागीय शिक्षण उप संचालक तपासणी पथकामार्फत करतील. तसेच या उच्च माध्यमिक शाळांच्या तपासणीचे नियोजन विभागीय शिक्षण उप संचालक हे करतील. वरील तपासणी अधिकारी तपासणी पूर्व व तपासणीनंतर नियोजित शाळांना भेटीपण देतील. वार्षिक तपासणीनंतर सर्व तपासणी अधिकारी शाळा तपासणी अहवालाची प्रत १५ दिवसांच्या आत संबंधित शाळांना देतील. एक प्रत आपापल्या कार्यालयात ठेवतील व अहवालातील सर्वसाधारण शेरे "तपासणी मुद्दे" म्हणून प्रकल्प अधिकारी व अपर आयुक्त यांना पाठवतील. प्रकल्प अधिकारी व अपर आयुक्तांनी या तपासणी मुद्द्यांची (Inspection points) नोंद कार्यालयीन दप्तरात करून घ्यावी व त्यांची पूर्तता होईपर्यंत त्याबाबत पाठपुरावा करावा. संबंधित अपर आयुक्तांनी आपल्या कार्यक्षेत्रातील आश्रमशाळांच्या तपासणी अहवालातील पूर्ततेचे तपासणी मुद्दे शाळांनी त्या अनुषंगाने केलेल्या कार्यवाहीच्या तपशीलासह संकलित करावेत.

२. केंद्र शासनाच्या योजनेतील राज्यात सुरु असलेल्या एकलव्य निवासी शाळांची वार्षिक शैक्षणिक तपासणी विभागीय शिक्षण उप संचालक यांनी पथक तपासणी पद्धतीने (Panel Inspection) करावी व तपासणी अहवालाची प्रत १५ दिवसांचे आत शाळा आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना द्यावी.

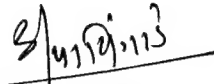
३. शाळा भेटी व तपासणीअंती शिक्षकांचे अध्यापनाचा दर्जा राखण्याकडे, अभ्यासक्रम पूर्ण करण्याकडे व विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीकडे हेतूपुरस्सर दुर्लक्ष झाल्याचे अगर होत असल्याचे तपासणी अधिकाऱ्याने निदर्शनास आणल्यास अपर आयुक्तांनी त्याबाबत गंभीर दखल घ्यावी व संबंधितांविरुद्ध उचित कारवाई करावी.

४. विभागीय शिक्षण उपसंचालक, शिक्षण संचालक (प्राथमिक) व शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) यांनीही आश्रमशाळा तपासणीचा व भेटीचा आढावा विभागीय तसेच राज्यस्तरीय बैठकीत घ्यावा.

५. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांच्या नियंत्रणाखाली कार्यरत शैक्षणिक कक्षातील अधिकारी व केंद्रमुख्यध्यापक यापुढे आश्रमशाळांना शैक्षणिक भेटी देतील, शैक्षणिक मार्गदर्शन करतील आणि शाळा व वसतिगृहाच्या प्रशासकीय व आर्थिक व्यवस्थापनाबाबतही तपासणी करून मार्गदर्शन करतील. तसेच आश्रमशाळा व वसतिगृहाचे कामकाज नियमानुसार आदर्श पद्धतीने होईल यासाठी मार्गदर्शन करतील. शैक्षणिक कक्षावरील कामकाजात अनुदानित आश्रमशाळांच्या अनुदान निर्धारणाचा समावेश राहील.

६. सदर आदेश शालेय शिक्षण विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ६०३, दिनांक ३०.८.२००५ अन्वये त्या विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(अ. पां. शिंगाडे)
कार्यासन अधिकारी

प्रत,

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक.

अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक / ठाणे / अमरावती / नागपूर.

संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.

सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प,

शिक्षण संचालक (प्राथमिक / माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक.

शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

मा.मंत्री (आदिवासी विकास), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा. राज्यमंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

निवड नस्ती (का.११), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.